

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 5, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.332:338

*Н. С. Василюшина,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
М. В. Берлоус,
асистент кафедри менеджменту і адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

ПОКРАЩАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО КЛІМАТУ В ПРОЦЕСІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

*N. E. Vasilishina,
Ph.D.,
associate professor of the department of management
and administration,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
M. V. Berlous,
Assistant Professor Department of Management and Administration
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas*

IMPROVING BUSINESS CLIMATE IN THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE IVANO-FRANKIVSK

На сьогодні на регіональному і, тим більше, на галузевому рівні головною метою і завданнями навчання початкуючих і практикуючих підприємців є інтенсивне освоєння різних бізнесових технологій, а не технологій спілкування, налагодження і формування кваліфікованих людських, позитивно орієнтованих стосунків з представниками влади, партнерами, конкурентами і споживачами, проте існує необхідність включати різноманітні зустрічно орієнтовані навчально-освітні блоки як для підприємців, так і для державних службовців. В статті досліджено питання з покращання підприємницького клімату на регіональному рівні в процесі реалізації положень стратегічного розвитку Івано-Франківської області. Доведено теоретичні моделі та практичні рекомендації з покращання підприємницького клімату, що отримали масштабне розповсюдження на регіональному рівні в процесі реалізації положень стратегічного розвитку Івано-Франківщини до 2015 року.

Today at regional and, especially at the regional level the main purpose and objectives of training beginners and practicing entrepreneurs is an intense exploration of different business technologies rather than technologies of communication, establishing and formation of qualified human positively oriented relationships with government officials, partners, competitors and consumers, however, it is necessary to include a variety of oppositely oriented education and training units for both businessmen and civil servants. This paper investigates the issue of improving the business climate at the regional level in the implementation of the provisions of the strategic development of the Ivano -Frankivsk region. Theoretical models and practical recommendations for improving the business climate, which received massive distribution at the regional level in the implementation of the strategic development of the Ivano-Frankivsk region by 2015.

Ключові слова: підприємницький клімат, влада, підприємництво, регуляторна політика, управління, стратегічний розвиток.

Keywords: business climate, government, business, regulatory policy, management, strategic development.

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням проблеми формування, розвитку і підтримання в стабільно позитивному стані сприятливого підприємницького клімату в галузевих і регіональних суспільних системах залишається процес розробки необхідних програм та організації постійного навчання учасників процесу регулювання-управління у сфері підприємництва, здобуття необхідних знань і досвіду основ побудови та підтримання ефективних людських стосунків в рамках «влада – підприємництва».

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в дослідженні стану підприємницького клімату, покращенні «умов ведення підприємницької діяльності».

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємницьке середовище – це сукупність факторів з достатньо стабільними в часі характеристиками – територія, природа, клімат, природні ресурси, закони, норми, інструкції, положення, інфраструктура тощо, то підприємницький клімат у цьому середовищі – це комплексна характеристика, яка визначається тим, як усі ці сталі чинники трактуються, інтерпретуються, використовуються і дотримуються учасниками ринкових стосунків, тобто людьми, які живуть і працюють саме в цьому середовищі.

Той факт, що сприятливий підприємницький клімат є важливим чинником формування економічного і соціального добробуту в будь-якій суспільній системі, вважається цілком очевидним і не викликає заперечень. Однак використання для створення такого клімату регуляторної політики, технологій, механізмів та інструментів до останнього часу зводилось до генерування «потрібних», «правильних», «хороших» (на думку розробників) регулювань, спрямованих на суб'єктів підприємницької діяльності (СПД). Тут слід наголосити на тому, що дієва і ефективна регуляторна політика полягає не тільки і не стільки у створенні тих чи інших регулювань, а в передбаченні, плануванні і реалізації таких методів роботи з людьми, які б забезпечили абсолютно належне виконання існуючих регулювань – тобто в цільовим чином орієнтованій роботі з людьми – учасниками регулювань, навчання та виховання всіх лояльному відношенню до існуючих і діючих законів, нормативно-правових актів, розпоряджень тощо. Адже найкращі закони, стандарти, норми, інструкції, правила, накази і розпорядження, тобто будь-які вірні і з благими намірами розроблені регулювання, при їх практичній реалізації можуть бути трансформовані людьми в бар'єри, обмеження, заборони, тиск, переслідування, і т. ін., які, в свою чергу, деформуватимуть підприємницький клімат з отриманням відповідних негативних наслідків.

Цілком очевидно, що малі і середні СПД нафтогазового сектору паливно-енергетичного комплексу області, будучи невід'ємною складовою підприємницької підсистеми її економіки, виступають об'єктами регуляторних впливів центральних і регіональних органів державного управління, органів місцевого самоврядування

різних рівнів, галузевих органів корпоративного управління, а також їх виконавчих і контролюючих структур. У зв'язку з цим стан регіонального ділового клімату і стан стосунків у локалізованих рамках «влада-підприємництво» є важливою складовою ефективності їх функціонування і розвитку.

В місті Івано-Франківську відбувалося налагодження співпраці «влада-підприємництво» в рамках обласної робочої групи Проекту BIZPRO «Регуляторна реформа в Україні» (USAID). Ідеологічно Проект був спрямований на демонстрацію можливостей і шляхів покращення підприємницького клімату в уже сформованому та діючому в регіоні середовищі через розповсюдження досвіду використання регуляторних технологій серед загалу службовців і підприємців.

Суттєві позитивні зміни в оцінках стану підприємницького клімату на основі вдосконалення стосунків «місцева влада-підприємництво» були досягнутими в результаті розробки і запровадження в практику регулювань в області, її районах та містах нормативно-правових актів, спрямованих як на покращання підприємницького середовища, так і підприємницького клімату. У процесі виконання проекту були використані рекомендації щодо організації спільного навчання чиновників, керівників підприємств і підприємців, представників громадських організацій (учасників робочої групи) засадам належного функціонування елементів системи регулювань в якості СРВ, ВО, КО і СПД, вимогам і моделям їх ефективної взаємодії у процесі спільної розробки, обговорення альтернативних проектів нормативно-правових документів, аналізу їх регуляторних впливів, відбору кращих альтернатив, винесення їх на затвердження відповідними органами, впровадження та аналізу отриманих результатів.

Івано-Франківська обласна робоча група проекту «BIZPRO» протягом 2003-2004 років розробила і запровадила у практичну діяльність місцевих органів державного управління і самоврядування 112 нормативно-правових актів обласного, міських і районних рівнів; розроблено і запропоновано до практичного впровадження низку різноманітних проектів регуляторних актів, які були використані у практиці управління підприємництвом як на рівні регіону, так і на рівні районів та окремих міст.

Так, за позитивними відповідями на ствердження про покращення «умов ведення підприємницької діяльності» найбільш помітно ці умови змінилися в Івано-Франківській області, яка зайняла I місце серед восьми пілотних областей – учасників проекту (18,3%). Одночасно із твердженням, що умови ведення бізнесу в області погіршилися (7,1%) – мінімальний показник серед цих областей. Максимальне значення оцінки позитивних змін за показником «ставлення влади до підприємців» був отриманий знову ж таки Івано-Франківщиною (18,5%), а факт «погіршення» підтвердило тільки 8,8% респондентів – II місце [1].

В роботі [4, с. 263] була приведена таблиця з результатами порівняльного моніторингу «змін стану регуляторного середовища за результатами розробки та запровадження нормативно-правових актів регулювання підприємницької діяльності у восьми областях України». Згідно приведених в ній даних, саме Івано-Франківською обласною робочою групою були отримані найбільш позитивні зміни в:

- покращенні умов підприємницької діяльності;
- покращанні ставлення місцевої влади до підприємців;
- зменшенні вартості започаткування бізнесу;
- зменшенні непродуктивних витрат часу підприємцями;
- можливостях планування підприємцями свого бізнесу на більш тривалий період;
- забезпеченні інформаційної прозорості.

Цілком очевидно, що всі приклади з наведених вище позитивних змін є складовими підприємницького клімату в регіональній суспільній системі, а тому зроблений в [2] висновок про те, що стабільний і сталий розвиток суспільства в цілому, його галузевих та регіональних суспільних систем може забезпечити тільки збалансованість стосунків між усіма учасниками ринкових процесів (влада-підприємництво-споживачі) важко заперечити. Однак для цього необхідно забезпечити домінування в поведінці всіх категорій учасників обопільно об'єктивних, а значить максимально регламентованих, простих, прозорих і зрозумілих політик, правил і процедур взаємодії, які повинні бути результатом виваженої регуляторної політики держави, органів місцевого самоврядування, корпоративних управлінських структур та їх функціонерів з одного боку і законслухняності керівників підприємств і підприємців – з іншого.

Тільки в такому випадку будуть соціально ефективність функціонування суб'єктів підприємництва, мінімізовані непрофесійні, волонтаристські або навіть зловмисні регуляторні втручання, які визначаються «не цілями та інтересами загального добробуту в державі, не цілями та інтересами її громадян...., а цілями та інтересами реальної особи – чиновника (функціонера системи управління) чи будь-якої впливової групи осіб» [3], що погіршує відносини між владою і підприємництвом та знижують економічну і

Якщо ж порівняти сумарну кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності в Івано-Франківській області (4 833 фізичних і юридичних осіб) станом на кінець 2002 року, який передував створенню і початку роботи групи Проекту USAID, з аналогічним показником 2005 року, коли завершилася діяльність Проекту в Україні охоплено (24 623 фізичних і юридичних осіб), то відповідно, п'ятикратне збільшення цієї кількості свідчить про поступове і неухильне вдосконалення підприємницького клімату в регіоні. Про це ж свідчать і суми єдиного податку, сплаченого зареєстрованими суб'єктами підприємницької діяльності в бюджети різних рівнів, які відповідно склали у 2002 році 10,14 млн. грн., а у 2005 – 37,206 млн. грн., тобто надходження зросли у 3,67 рази.

В рамках Проекту «BIZPRO» AMP США (USAID) з метою усунення адміністративних перешкод на шляху розвитку підприємництва вперше в Україні за ініціативи влади та коаліції бізнес-асоціацій Івано-Франківська у квітні 2002 року створено Реєстраційну палату м. Івано-Франківська, яка спрощує умови реєстрації власного бізнесу. Реєстраційна палата, яка функціонує за принципом єдиного вікна, стала прапором на теренах України. Позитивний досвід її роботи поширився містами України та набув законодавчого підтвердження [8].

В аналогічному документі «Регіональна програма підтримки і розвитку малого підприємництва в області на 2007-2008 роки» [5] всі ці заходи отримали свій розвиток на основі завдань, передбачених документами «Стратегія економічного і соціального розвитку Івано-Франківської області до 2011 року» [6] та «Стратегія економічного і соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року» [7].

В результаті, підприємницька діяльність була внесена до переліку пріоритетів економічного розвитку. Названі вище документи стали, без сумніву, загальнорегіональним інтелектуальним продуктом, орієнтованим на гармонізацію стосунків регіону з іншими суб'єктами (в т. ч. галузевими) економічного і соціального розвитку нашої держави, покликаним зберегти і забезпечити інтереси територіальної громади.

У зв'язку з цим, вважаючи, що при розробці проекту «Стратегія-2015» повинні бути передбачені заходи з використання інтерактивних навчальних (тренінгових) технологій з динамічної підготовки і перепідготовки кадрів органів державного управління і місцевого самоврядування згідно з вимогами регіональної та державної стратегій, що повинні орієнтуватись на покращення в регіоні інтегрального показника стосунків «влада – підприємництво» загалом і «влада – підприємство» зокрема, були визначені стратегічні цілі з підготовки та перепідготовки кадрів всього управлінського корпусу регіону, в т. ч. органів державного управління, органів місцевого самоврядування, керівників підприємств, установ та організацій (партійних, професійних, неурядових, громадських тощо) [7, с. 33-34].

При цьому, в дереві стратегічних напрямів і пріоритетів «Стратегія-2015» в якості стратегічного напрямку було задекларовано «Створення сприятливих умов для динамічного розвитку малого та середнього бізнесу» [7, с. 52] за пріоритетним напрямом 1. «Стійкий розвиток економіки регіону» (п.1.1.4 «Розвиток підприємництва», підпункт 1. Реалізація регуляторної політики в сфері підприємництва і підпункт 3. Створення інфраструктури розвитку малого підприємництва) та пріоритетним напрямом 2. «Розвиток людських ресурсів» (підпункт 2.1.1. Пріоритетний розвиток закладів науки і освіти інноваційного типу).

В лютому 2014 року управління економічного та інтеграційного розвитку Івано-Франківського міськвиконкому подало заявку на участь у проекті Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Муніципальна енергетична реформа» (MEP), в результаті якого міська влада розраховує покращити ефективність використання енергетичних ресурсів, провести енергетичний аудит систем енергопостачання та надання комунальних послуг, створити систему муніципального енергетичного менеджменту [9].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, теоретичні моделі та практичні рекомендації з покращання підприємницького клімату отримали масштабне розповсюдження на регіональному рівні в процесі реалізації положень стратегічного розвитку Івано-Франківщини до 2015 року.

Література.

1. Аналітичний звіт за результатами дослідження регуляторного середовища у восьми регіонах України // BIZPRO, 2003. – 16 с.
2. Петренко В. П. До визначення шляхів оптимізації тристоронніх стосунків держави, виробників і споживачів з використанням закономірностей парето-ефективного ринку / В. П. Петренко // Науковий вісник ІФНТУНГ. – 2002. – №4. – С.71-76.
3. Петренко В.П. Регуляторна реформа як інноваційна управлінська технологія використання інтегрального інтелекту соціальних груп з різноорієнтованими інтересами / В.П. Петренко: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Державне управління і регуляторна реформа в Україні: теоретичні засади і практичні результати»]. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2003 р. – С. 26-30.
4. Петренко В. П. Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах. Наукова монографія / В. П. Петренко.– Івано-Франківськ: В-во «Нова Зоря», 2006. – 359 с.
5. Регіональна програма підтримки і розвитку малого підприємництва в області на 2007-2008 роки. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2006. – 43 с.
6. Стратегія економічного і соціального розвитку Івано-Франківської області до 2011 року. – Івано-Франківськ: Івано-Франківська обласна державна адміністрація. – 2004. – 65 с.

7. Стратегія економічного та соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. – 60 с.
8. Офіційний сайт м. Івано-Франківська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvk.if.ua/news/333/>
9. Українські національні новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/>

References.

1. *Analitychnyi zvit za rezultaty doslidzhennia rehuliatornoho seredovyshcha u vosmy rehionakh Ukrainy* [Analytical report of survey of the regulatory environment in eight regions of Ukraine], BIZPRO, Ukraine, 2003, p.16.
2. Petrenko, V. P. (2002), "Do vyznachennia shliakhiv optymizatsii trystoronnikh stosunkiv derzhavy, vyrobnykiv i spozhyvachiv z vykorystanniam zakonimirostey pareto-efektyvnoho rynku", *Naukovyi visnyk IFNTUNH*, vol. 4, pp.71-76.
3. Petrenko, V.P. (2003), "Rehuliatorna reforma yak innovatsiina upravlinska tekhnolohiia vykorystannia intehralnogo intelektu sotsialnykh hrup z riznooriientovanymy interesamy", *Vseukr. nauk.-prakt. konf. [«Derzhavne upravlinnia i rehuliatorna reforma v Ukraini: teoretychni zasady i praktychni rezultaty»]*, IFNTUNH, Ivano-Frankivsk, Ukraine, pp. 26-30.
4. Petrenko, V. P. (2006), *Upravlinnia protsesamy intelektokorystuvannia v sotsialno-ekonomichnykh systemakh* [Process Control intelektokorystuvannia socio-economic systems], V-vo «Nova Zoria», Ivano-Frankivsk, Ukraine, p.359 s.
5. *Rehionalna prohrama pidtrymky i rozvytku maloho pidpriemnytstva v oblasti na 2007-2008 roky* [Regional program of support and development of small business in the region for 2007-2008], 2006, Misto NV, Ivano-Frankivsk, Ukraine, p.43.
6. *Stratehiia ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ivano-Frankivskoi oblasti do 2011 roku* [Strategy of economic and social development of the Ivano-Frankivsk region by 2011], Ivano-Frankivska oblasna derzhavna administratsiia, 2004, Ivano-Frankivsk, Ukraine, p.65.
7. *Stratehiia ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku terytorii Ivano-Frankivskoi oblasti do 2015 roku* [Strategy of economic and social development areas Ivano-Frankivsk region 2015], Misto NV, 2007, Misto NV, Ivano-Frankivsk, Ukraine, p.60.
8. Ofitsiynyi sait m. Ivano-Frankivska, [Online], available at: <http://www.mvk.if.ua/news/333/>
9. Ukrainski natsionalni novyny, [Online], available at: <http://www.unn.com.ua/uk/news/>

Стаття надійшла до редакції 20.05.2015 р.

